

SELEN YÜKSEL

D1129-055

TED ANKARA KOLEJİ VAKFI ÖZEL LİSESİ

ULUSLAR ARASI BAKALORYA PROGRAMI

A1 DERSİ UZUN TEZİ

"Yaşar Kemal "

Kılavuz Öğretmen : Ümit Dönmez

Öğrencinin Adı: Selen

Öğrencinin Soyadı: Yüksel

Öğrencinin Numarası: D1129055

GİRİŞ

Tarımdan sanayileşmeye geçiş süreci içinde olan Türkiye’ de Çukurova’nın makineleşmeye açılmasıyla ve ağalık düzeninin etkisiyle zenginler arası rant savaşları artar, halk ezilir. Yaşar Kemal, halkın içinde bulunduğu koşullar ve yaşadığı zorluklar sebebiyle halka karşı sorumluluk duyar dolayısıyla ezilmiş halkın çektiği zorlukları ve çarpık değişim sürecini yapıtlarında yansıtır. Ağa baskısı nedeniyle dağa çıkan İnce Memed ile yazar bu çarpık değişim sürecini ve bu sürecin yoksul halk üzerindeki etkilerini ortaya koyar. Sonraları; bu tema yazarın yapıtlarında işlediği genel bir tema halini alır. Ardından yayımlanan Teneke adlı yapıtı da Çukurova yöresinde geçer ve bir aydınının (kaymakamın) mücadelesini ortaya koyar. Demirciler Çarşısı Cinayeti ve Yusufçuk Yusuf eserleri de Çukurova yöresinde toplumsal değişimi anlatır. **“Feodal ilişkilerin egemen olduğu düzeni, bu düzenle birlikte bütün değerlerin yıkılışını, doğa ilişkilerini, insanı insan yapan tutkuları korkuları, düşleri şiirsel bir anlatımla sergiler.”***, Yazar toplumsal değişimi ve halkı anlatırken ayrıntılı betimlemelere başvurur:

“ Yeşile, yeşil demekle yetinmez. Nasıl bir yeşil? ‘Zehir yeşili’ mi, ‘çimen yeşili’ mi, ‘şimşek yeşili’ mi, ‘yosun yeşili’ mi... olduğunu belirtir.” **

Bir Ada Hikayesi üçlemesi yazarın bu temadan uzaklaşması ve yeni ürünler ortaya koymaya başlamasının bir ürünüdür. Bu üçlemede Mübadele sonucu Rumların Yunanistan'a ve oradaki Türklerin de Türkiye'ye zorunlu olarak göç ettirilmesi ana konudur. Aynı zamanda Sarıkamış gibi tarihsel olaylara da göndermeler yapılır. Amaç yine halkın çektiği acıların dili ve sesi çıkmayan köylünün sesi olmaktır. Mübadele sonrası yaşanan uyum sorunu ve çekilen acılar dile getirilir. İnsanların hayatlarından koparılmış birer ağaç gibi farklı bir havayı soluması ve çoğunun tutunamayacağını bile bile farklı topraklara kök salmaya çalışması bir uyum ve beraberinde değişim süreci meydana getirir. Toplumsal yapı ve değişim bu üçlemede en baskın gelen temalar olur.

***

Bu tezde savunulan yargılar toplumsal merkezli ele alınmış dolayısıyla sosyolojik bir bakış açısı ağır basmıştır. Tezin yazılış amacı bu üç yapıtta toplumsal değişim sürecini ortaya koymak ve toplumun içinde bulunduğu koşulların dili olmaktır.

Toplumun içinde bulunduğu koşullar zamanla iyiye gitse de değişim süreci aylarla ya da birkaç yıla ifade edilebilecek bir süreç değildir. Bu süreç savaşın sona ermesi ve yeni bir devrin başlamasıyla kendini gösterirken etkileri toplumsal evrim üzerinde belirleyici olacak ve günümüze kadar sürecektir. Toplumsal karakterin oluşum süreci olarak da nitelendirilebilecek değişim süreci ve bu sürecin günümüze etkileri bir bütün içinde incelenmelidir. Günümüzden birinin gözüyle geçmişe bakmak ve bir neden-sonuç ilişkisi kurmak bu incelemenin büyük bir parçasıdır. Bu tezde Yaşar Kemal'in Bir Ada Hikayesi Üçlemesi'nde işlenen değişim süreci incelenecektir.

2 SAVAŞ KOŞULLARININ TOPLUMSAL YAPIYA ETKİSİ

Savaşmak Osmanlı Devleti'nin karakteridir. Türkler yüzyıllardır savaşçı bir yapıya sahip olmuşlar ve beraberinde göçebe hayatlar sürmüşlerdir. Osmanlı Devleti de fetih politikasını benimsemiş, halkını yarı göçebe ve savaş dolu bir hayat sürmeye mahkum etmiştir. Ele geçirdiği topraklarda yaşayan insanların özbenliklerini korumasına izin vermiştir. Bunun bir getirisi olarak çok milletli dolayısıyla çok kültürlü bir toplumsal yapıya sahip olmuştur. Farklılıkların bölgesel isyanlara dönmemesi için kültürler arası alışverişi sağlam temellere oturtmak gerekmiştir. Bu nedenle iskan politikasını yürürlüğe sokmuştur . Bunu yaparken halkların kaynaşmasını hedeflemiştir; ancak Osmanlı Devleti'nin çöküş sürecinde dengeler bozulmuştur. Her millet kendi ulusal duygularını yüceltmiş ve bağımsızlığını sağlama savaşı vermeye başlamıştır. Bu defa ayakta kalma savaşı veren Osmanlı yıkılmamak adına savaşlar yapmış eski günlerine dönmeyi hedeflerken tarih sayfalarına kazınmış sayfalarca mürekkepten ibaret olmuştur. Bu sırada yeni bir devir başlamış ve kurtuluş, yeniden yapılanma ümidi Mustafa Kemal aracılığıyla halkın gözlerindeki ateşi tekrar yakmıştır. Fakat bu ateş sönmeme savaşını verirken bedeller ödenecektir ve eksilenleri yerine koymak halka pahalıya patlayacaktır.

Bir Ada Hikayesi üçlemesinin ilk kitabı olan Fırat Suyu Kan Akıyor Baksana bu kurtuluş sürecinden arta kalan küllerinden yeşillenen bir ağacı anlatır. Bu ağaç toplumun ta kendisidir. Savaşlar sona ermiş ve anlaşmalar boy göstermeye başlamıştır. Türklerle barış içinde yaşayan ve Anadolu'daki yabancı halkın çoğunluğunu oluşturan Rumlar ile

Yunanistan'a iskan politikasıyla gönderilmiş Türklerin değiştirilmesi kararı alınmıştır. Tarihe Mübadele olarak kazınan bu olay herkesi var olan düzeninden koparmış ve sıfırdan başlamak zorunda bırakmıştır. Tüm mal varlığını ve anılarını terk eden Türklere Rumların , Rumlara Türklerin kalıntıları vaat edilmiştir. Kitapta mübadelenin küçük bir karesi, Karınca Adasında geçen bir sahnesi anlatılmıştır. Adada Rumlar yaşarlar. Adanın huyunu bilirler. Yılanların bile bir dili vardır. Her zerresi bir parçası olmuştur insanlarla büyük bir ailenin. Bu aile toprağım demiştir her karışına adanın. Arıların balı bile bir ayrı tatlı olmuştur. Böyle bir bütünlüğü sarsan mübadele kararı herkes için bir yıkımdır. Burada sakin bir hayat süren Rumlar adayı o kadar sahiplenmişlerdir ki karara inanmazlar : “ **Hükümet bizi niçin sürsün Yunanistana? Biz ona ne yaptık ki? (...)** **Şu adaya bakın. Bu dünyada böyle bir ada görülmüş mü? Beni öldürseler ben adamdan hiç gider miyim.**” (Fırat Suyu Kan Akıyor Baksana, Kemal , 50-54). Rumlar ve Türkler arasında her zaman bir yardımlaşma ve kültür alışverişi olmuştur. Artık toprağını bile paylaşmıştır bu iki halk. Bir bütünün farklı renkleridir gözleri. Bu gözler farklı renktedir ama hepsi görür güneşin doğuşunu ve batışını. Hayat nefes almaktan ibaret değil mi? Bir bütün olmak mümkündür her renkle ve daha da güzelleşmektir gökkuşağı gibi. Ayrı ayrı kuşaklarla dolsa gökyüzü bu kadar mucizevi olur mu yağmurun dinmesi? İşte tam da burada anlaşılıyor ne kadar kardeş olduğu bu iki ulusun. Birbirinden ayrı düşünölemeyecek hale gelen iki halk ayrıldığında bir yanının eksileceğinin fakındadır: “ **Bizi gönderirlerse, böyle bir şarabı kim yapacak onlara? Böyle ak petekli bal?**” (Fırat Suyu Kan Akıyor Baksana, Kemal, 54) . Aynı zamanda savaşın ve paranın yarattığı bir düşmanlık da filizlenir iki taraf arasında. Savaş koşulları

fırsatçıları başıboş bırakmıştır. Rumların eşyaları ve Türklerin eşyaları yok pahasına satın alınır her iki ülkede de. Zor kullanılır satsınlar diye anılarını. Sahipsiz olmanın cılız sesi yetmez isyana ve sadece öfkelenmek gelir insanların elinden. Yıllarca barış içinde yaşamış insanlar birbirine düşer para için bir kaç çaputu daha ucuza almak için dostluklar feda edilir ama değişmeyecek bir gerçek vardır. Halk aslında devletlerin, politikaların oyuncağı olmuştur. Zor koşullarda mübadele gerçekleşir. Bazıları kabullenmez kavulmayı beni kendi evimden kim kovabilir ki der. Vasili gibi... O adasını iyi tanımıştır ve saklanır: “ **...siz gidin cehennem dibine, kalırsam öldürürler mi? Siz gidin de yaşayın. (...) Stalyos , sen susuyorsun, hiçbir şey söylemiyorsun.**” (Fırat Suyu Kan Akıyor Baksana , Kemal, 87) . Adasını her koşulda sahiplenmeye hazırdır ve bu uğurda ölmeye , öldürmeye de : “ **Ben öldürdüm mü sanıyorsun, ben karıncayı bile incitmedim.Siz gidin cehenneme kadar yolunuz var. Ben adaya gelen ilk adamı öldürdükten sonra (...) öldüreceğim onu. Ada'mın intikamını alacağım.**” (Fırat Suyu Kan Akıyor Baksana , Kemal, 87).

Bir Ada Hikayesi Üçlemesinin ikinci kitabı olan Karıncanın Su İçtiği mübadeleden sonra adaya yerleşen Türklerin başlangıcına eğilir. Yeni vatanlarına getirilirken bir çoğu hayatını kaybetmiştir. Yaşayanlar açlıktan ölmek üzeredir. Kıyafetleri neredeyse bir dikişle tutunur üstlerine. Ayakları da korku dolu yüzlerindeki ifadesizleşmiş gözleri kadar çıplaktır. Onlar da Rumlar gibi zorla koparılmıştır anılarından : “ **Biz buraya gelmek istemedik. Bizi buralara zorla getirdiler.**” (Karıncanın Su İçtiği, Kemal, 33). Yine de bu ada yeni evleri olacaktır. Her başlangıç gibi sancılı bir sürecin habercisidir ancak bu defa sahipsiz değildir kimse. Poyraz Musa

ve adanın yeni halkı bu çıplak ayaklara çorap , giysileri yırtılmış bedenlere kumaş kırılmış kalplere ilaç olacaktır. Her şeyin parasını kendi cebinden çekinmeden verir Poyraz Musa. Lena Ana ve Melek Hatun annelik eder gelenlere. Kıyafetler dikerler, yemekler yapıp doyururlar onları. Bu durum toplumdaki yardımlaşma kültürünü çok açık bir şekilde ortaya koyar. Bu kültür bazı değerlerin hala önemini yitirmediğini ve savaşa meydan okuduğunu gösterir. Halk zorluklar içinde birbirine kenetlenir. Zaten birbirlerinden başka kimseleri yoktur. Aileler yıkılmıştır ve bu kalıntıları bir araya getirip yeni kocaman bir aile yapmak yeniden doğrulmanın tek yoludur. Halk yeni doğmuş bir bebek gibidir. Nefes alabilmek için ağlamak zorundadır. Ağladıkça gelişir ciğerleri ve beslendikçe büyür, şekillenir. Zordur bir çocuğu büyütme ama ölüm sonudur her şeyin ve yaşamaktır bu çocuk, halk her şeye rağmen yaşmalıdır ve yaşatmalıdır savaşın eksilttiği yüzleri. Yok olmak vardır bu mücadelenin sonunda ya da yaşamak.

Bir Ada Hikayesi Üçlemesi'nin üçüncü kitabı olan Tanyeri Horozları 'nda daha iyimser bir hava kendini gösterir. Savaşın en sancılı dönemlerinde birbirine kenetlenen halk yardımlaşmayı ve yaşama savaşı vermeyi benimser ve karakterinin bir parçası haline getirir. Yıkım biter ve yeniden yapılanma zamanı gelir.Savaşın küllerinden eser kalmamıştır. Yıkıntılar süpürülmüş ve yeni bir hayat başlamıştır. Yeni bir toplum inşa eden insanlar yeni bir kültürel yapılanma içine girer.Günün şartlarına uyum sağlamak ayakta kalmanın koşuludur. Zaman insanları ve hayatlarını değiştirir. Sonuçta zaman insanlarla birlikte toplumsal yapıyı da değiştirmiş olur.

Toplumun içinde bulunduğu savaş sonrası dönem ve bu dönemin insanlar üzerindeki etkisi üçlemede odak figürler aracılığıyla işlenir. Bu karakterlerden en belirgin olanları : Poyraz Musa, Lena Ana, Nişancı Veli, Vasili Melek Hatun. Poyraz Musa bir savaş kahramanıdır. Allahuekber Dağlarından sağ çıkmıştır. Savaşın soluğunu şah damarında hissetmiştir. Karınca Adasına yeni bir hayat kurmak için gelmiştir. Vasili, adada yüzyıllardır yaşayan Rumlardandır. Birinci Dünya Savaşı'nda Türklerle vatanım dediği toprakları korumuştur. Mübadele haberi duyulduğunda en sert tepkiyi o vermiştir. Bunun sebebi toprağını gerçekten benimsemiş olmasıdır. Türkler ve Rumlar yüzyıllardır barış içinde yaşarken bu iki halkın göçe zorlanması çok ağırına gider Vasili'nin. Terk etmez adasını ve adaya gelecek ilk insanı öldürmeye ant içer bir karıncayı bile incitemeyecek zarif karakterine rağmen. Nişancı Veli de savaşın eskittiği genç bir yüzdür. Çocuklarını savaşta kaybetmiştir. Eşi Sultan bu durumu bir türlü kabullenemeyince aile bölünmüştür. Sultan, oğullarının döneceği günü bekler elinde künyeleriyle ve yıkık bir ailenin küllerini solur. Belki o da bilir içten içe dönmeyeceklerini ama tek çaresi yaşadıklarına inanmaktır yaşamak için. Melek Hatun oğlu için gelir adaya. Kendi sakin hayatını ve eşinden kalma bir karış toprağı bırakmak hiç gelmez içinden ya oğlu kararlıdır adada yaşayacaktır. Oğlu sahip olduğu tek nefestir. Melek Hatun da kıramaz oğlunu ikna olur. Lena Ana da evlatlarını yitirmiştir. Savaş ondan da ailesini almıştır ve geriye yılların eklediği çizgiler kalmıştır yüzünde ve eksilttiği tenler ellerinde. Bu karakterlerin her biri başka bir yüzdür savaşın. Sefalet, ölüm ve umut bir arada yaşamın her anındaki gibi. Savaş değişimdir. Değişim hem bu insanların gözlerindedir hem de toplumsal yapıda.

2.1 AİLE

Aile kavramı toplumun en önemli kavramlarından biridir. İçinde aile olmadan bir toplumun karakterinden bahsedilemez çünkü ailelerin karakteri toplumun karakteridir.

Bir Ada Hikayesi Üçlemesi'nde aile kavramının kanadı biraz kırıktır. Bunun sebebi savaşın aileleri eksiltmesidir. Erkeklerin asker olmasının bile bir onur olduğu toplumda şehit olmak askerin en büyük dileği olmalıdır. Böyle bir ortamda herkes asker olmayı dört gözle bekler. Beklemeseler de sıra zaten onlara gelecektir. Askere gitmeyenler eksik ve dışlanmış hissedecektir. Erkek güçlü kuvvetliyse, otoriterse toplumda saygı görür. Cesareti ve zekası ile ailesini korur. Türk toplumlarında geçmişte erkeklerin isimlerini güç , cesaret ve zekayı kanıtlayarak alması bu özelliklerin ne kadar önemsendiğini ortaya koyar. Erkek ailenin direği olarak değerlendirilir. Direği alınan bir yapının yıkılması beklenirken kadın devreye girer. Yalnız kalan kadın çocuklarını korumak ve ailesini ayakta tutmak için bir erkek kadar erkek olmak zorunda kalır. Üçlemenin karakterlerinden Hatçe buna örnektir. Eşini savaşa kurban vermiştir. Ailesi onun sorumluluğudur her şeyiyle. Hem anne hem baba olmak zorunda kalır. Sefaletle boyun eğmez ama yıpranır, dört bir yana savrulur gözlerindeki ışık artık ondan başka herkesi aydınlatır olmuştur : “ **Hatçe dul, iki çocuğu var.(...) Kocası Çanakkalede kalmış, kardeşleri de çölden dönmemiş. Hiç kimsesi yok. Soyu soppu kurumuş, ocağı sönmüş.**” (Karıncanın Su İçtiği, Kemal, 107) .Bu durumda aileyi asıl ayakta tutanın kadın olduğunu ortaya koyar. Çocukları bile askere alınmış kadın onların döneceği ümidiyle varolan düzeni korur. Düzenin yıkılması ailenin dolayısıyla toplumun

yıkılmasıdır. Bu yıkımı kaldıracak güç kimsede yoktur. Buna Nişancı Velinin karısı Sultan iyi bir örnektir. Çocuklarının künyeleri gelir ama Sultan beklemekten asla vazgeçmeyecektir: “ **Çocuklar gelmişlerdir köye. Gidecekleri nereleri var ki ,kapıların önüne oturmuşlar , Sultan analarını bekliyorlardır. Daha gelmemişlerse de yoldadırlar, geliyorlardır.**” (Karıncanın Su İçtiği , Kemal, 128) . Bu durumda kadına hem aileyi dik tutmak görevi verilecek hem de gidenleri beklemenin yükünü taşıyacaktır. Erkek ise savaşı ve ailesinin özlemiyle eve döneceği günü hayal edecek döndüğünde bir ailesi belki olacak belki geçen yıllarla birlikte ailesini de yitirmiş olacaktır. Ya da hiç dönmeyecek ve karısının ve çocuklarının ömrü bekleyerek geçecektir. Dönseler de koca bir savaş geçirmiştir ve asla eskisi gibi olamayacaktır. Yaşayan herkes savaşın izlerini taşıyacaktır:

“ Bir hiç kimsenin ağzından savaş sözü çıkmayacak. Onun yanında bu sözü içinden bile söylemeyeceksin.İki , Çanakkale Şükrü Efendi bu sözü duyunca çıldırıyormuş. Bir de Gelibolu.(...)Hakkı var Şükrü Efendinin, hem de yerden göğe kadar hakkı var. Ben de bu sözleri duyunca tüylerim diken diken oluyor.” (Tanyeri Horozları, Kemal, 260) .

2.2 TOPLUMSAL YOZLAŞMA

Güçlü kişi , başkalarının adını duyduğunda bir an duraksadığı kişidir. Bu kişinin sermayesi karakteri de olabilir, eylemleri de. Bazıları içinse güç, sahip olunan şeylerle ölçülür. Malı, parası olan insan güçlüdür çünkü yalnız değildir. Ruhunu satılığa çıkarmış her insanın ve parasının yettiği her eşyanın sahibidir. Gücü para sayan insanların güçlüler karşısındaki güçsüzlüğü de o kişinin parayla satabilecek bir ruha sahip olmasındandır. Savaş dönemini, insanların zaafı ve güçsüzlükleriyle beslenen bu insanların kazanç sağladığı bir dönem olmuştur.

Bir Ada Hikayesi Üçlemesi'nde insanların içinde bulunduğu koşullar bu açıdan kullanılmaya çok uygundur. Mübadele sebebiyle sadece taşınabilecek malları yanına almak zorunluluğu olan insanlar evlerini, topraklarını yok pahasına satmış veya terk edip gitmek zorunda kalmıştır. Bu kargaşadan yararlananlar olur. Devlette çalışmayı bir ayrıcalığa çevirip bunu kötüye kullanan memurlar para karşılığında Rumlardan kalanları satarlar. Bu yasalara aykırıdır ya kimin yasalarına? Savaşta tek yasa ölüm, insanın onuru da toprak olur onunla birlikte. Ölmeyi göze alanlar eksilir de varlığı halkı üşüten insanlar türer kendileri sıcak evlerindeyken. Fırsatçılık zenginlik olur : **“Bu kaymakam da, mal müdürü de milyoner oldular . Küp küp altın doldurdular. İstanbulda yalılar , saraylar aldılar.”** (Fırat Suyu Kan Akıyor Baksana, Kemal, 21). Bu fırsatçılıkların herkes farkındadır ama kimin gücü yeter ki kaymakama? Burada sıfatlar girer devreye. İnsanlar şekilcidir. Makamlar ise birine saygı duymak için yeterli görülür. İnsanlar karakterleriyle değil sıfatlarıyla anılır. Sıfatları sağlam insanları yargılamaya kimsenin

gücü yetmez ama sadece karakteri ve babadan yadigar ismiyle yaşayan insanlar , onlar ölse mezarları bile olmaz çünkü paraları ve sıfatları yoktur. Üçlemede Poyraz Musa'nın karşısında esas duruşa geçilmesinin sebebi de budur. O bir savaş kahramanıdır gözlerinde, savaşlar ölümler görmüştür. O yüzden para almaz kaymakam evi için ve özel olarak ilgilenir onunla. Çünkü eylemleriyle elde etmiş ve hak etmiş olsa da onun sıfatı ve parası vardır: “ **Poyraz benim lakabımdır. Ufada Fransızlarla savaşırken bu Poyraz adını bana Mustafa Kemal Paşa Hazretlerinin arkadaşı Urfanın milli kahramanı Ali Saip Bey koydu. Şimdi kendileri Adana mebuslarıdır.**” (Fırat Suyu Kan Akıyor Baksana, Kemal,23) . Poyraz Musa güçlüdür. Yokluk kimi insanları fakirliğe kimi insanları zenginliğe götürür ve sonuçta para sahibi kişi güçlü olur ve iktidar sahibi olan odur. Sıfatları olan insanlara da saygı duyulur. Sıfatlardan korkar insanlar insanlardan değil aslında bu korkudur sömürenlerin güç kaynağı:

“ İnsanlar o kadar çok korkmasalar, uçan kuştan, gölgelerinden bile ürkmeseler kahramanlığı, yürekliliği bu kadar yüceltirler miydi, yürekli sandıklarını tanrılarının yerine koyarlar mıydı, en korkak insan kendini en yürekli gösterip insanlarca baş tacı edilir miydi? ” (Fırat Suyu Kan Akıyor Baksana, Kemal,23) .

Güçlü ve güçsüz sınıflandırması güçlenerek sürdürür yaşamını. İnsanlar ve toplum yitirir masumiyetini. Bu kısır döngü şekilci ve maddiyatçı bir yapıya dolayısıyla toplumsal yozlaşmaya zemin hazırlar.

2.3 GÖÇ VE DEĞİŞİM

Mübadele sonucu yaşadıkları yeri değiştirmesi istenen insanlar için yeni hayatlarına gidiş yoludur göç. İçine girdikleri bu süreç oldukça yıpratıcıdır. Onlara yaşadıkları yerleri çok gören eller elbette onları okşamaz, aksine topraklarından ayakları kesildiği anda sorumluluk karşı toprağındır. Karşı toprak için de kendisine ayak basmadığı için sorumluluktan bahsedilemez. Sonuçta insanlar denize emanettir ve sonu bilinmeyen çetin bir yolda yalnız bırakılırlar :

“ Çok yaşlı insan ölmüştü yollarda. Vapura bindirdiler, vapur batacağı , beş gün , beş gece sallandı batmadı. Kokuda , açlıktan öldük. Ölümümüzü getirdiler, deniz kıyısındaki bir kocaman yapıya üstüste doldurdular.” (Karıncanın Su İçtiği, Kemal, 59) . Mücadele etmek zorunda oldukları sıkıntılar yaşamsaldır. Ölenler zaten gözden çıkarılır kalanlar içinse mücadele hiç bitmez . Ayakta kalmanın koşulu vazgeçmemektir denemekten ve her düşüşte bir daha denemektir ayağı kalkmayı.

Açlık insanları kemirir. Göç sırasında günlerce aç kalırlar : **“ Bunlar ölüyor Melek Hatun, ne kadar şeker varsa şerbet yapın. Yoksa bunların hiçbirisini kurtarmayacağız. Bunlar çok aç kalmışlar, açlıktan böyle olmuşlar.”** (Karıncanın Su İçtiği, Kemal, 74) . Açlığın yanı sıra doğa koşulları serttir, insanların bu koşullara karşı koyabilmesi için barınakları, yeterli kıyafetleri olmalıdır. Bu korunakların bile kimi zaman yetersiz kalması olasıyken koşullardan habersiz insanlar gibi kıyafetleri, ayakkabıları ve hatta ayakları aşınır. Karınca Adasına varan göçmenler vardıklarında kıyafetleri neredeyse yok gibidir üstlerinde.

Ölüm bazıları için bir kurtuluş olmaya başlar. Salgın hastalıklar tedavi mümkün olmayan bu koşullarda ani bir ölümden çok daha büyük bir cezadır insanlara. Yavaş yavaş kemirir ve sonunda sefil bir halde ölüsünü bırakır. İçinde bulunulan koşullarda sefalet çok da yabancı değildir insanlara ama acı çekerek ölümü beklemek de kolay değildir. Aileler dağılır ve insanlar sevdikleri insanı yitirmenin üzüntüsünü yaşamaya bile fırsat bulamazlar. Tam bir ölüm kalım savaşıdır içinde buldukları ve yalnızdırlar bu savaşta. Onların haklarını koruduğunu iddia edenler her iki tarafta da , Türkiye ve Yunanistan , sırta kadem basarlar : “ **Ortalıkta , şu koca ülkede yapayalnız, tek başına kalmışların vay haline!**” (Karıncanın Su İçtiği Kemal , 36*) .

2.4 UYUM VE DÜZEN KURMA

Uyum süreci psikolojik bir süreçtir:

“Keder sürecinin tanımlanması için geliştirilen ve göçmenliğin psikogenezine uyarlanan psikoanalitik modeller Bowlby`nin keder reaksiyonu gösteren kişinin özdeşim sisteminin yeniden inşası için önerdiği üç fazlı modele dayanır:kaybedilen nesnenin yeniden kazanılması için duyulan şiddetli arzu,dezorganizasyon, nesne kayıplarının kabulü ve yeni nesne özdeşimlerinin tanınmasına hazır olmakla kendini gösteren yeniden organizasyon (reorganizasyon)”. ****

Evlerinden koparılmış insanların her şeyden önce üstlerindeki durgunluk ve kabullenememeden sıyrılması gerekir. Koşulları kabul etmek ve içinde buldukları ortamda bir ritim yakalamak onları hayata geri döndürür. Tedirginlikler ve korkular yaşanarak aşılacaktır. Yeni toprağa vatanım demek zaman alacaktır elbette özlenen bir vatan olduğu sürece.Yine de insanın evi karnının doyduğu yer olacak ve insanlar adayı evleri olarak benimsemeye başlayacaktır.

Göçten arda kalan insanlar için yeni bir hayat başlar. Bu hayata yabancı olsalar da içine girilecek bir uyum süreciyle buna ayak uydurmak kaçılmazdır. Karınca Adası bu uyum sürecini yaşamak için rahat bir ortamdır. Poyraz Musa, Lena Ana ve Melek Hatun çok yardımseverdir. Adanın yeni halkının burada bir yaşam kurabilmesi için elinden gelen her şeyi yapmıştır Poyraz Musa. Melek Hatun ve Lena Ana annesi olmuştur paramparça yuvaların ve doğrulmasını sağlamıştır. Kendini taşıyacak hali olmayan

insanlara tekrar ayakta durmaları için destek olmuşlardır hatta yeri geldiğinde taşımışlardır onları yorgun, yaşlı bedenleriyle.

Göçmenler yeni evlerinin bir ada olmasından tedirgindir. Babalar kızlarının evlenecek erken bulması korkusuyla adayı istemezler. Anne ve baba çocuğunu düşünür. Gelecek gerçekleşmeyi bekleyen hayaller değildir onlar için ama hiçbir şey ummadan da edemezler yarından. Toprakla bütünleşip riskini toprağı sürerek alan bu insanlar için adanın doğası o kadar da ilgi çekici değildir. Denizdeki balıklarla adadaki zeytin ağaçlarıyla kandırılırlar. Rumlardan kalan evler yaşamak için uygundur. Bakımlı ve sağlamdır. Her bir göçmen aileye bir ev verilir ve Poyraz Musa bunların tapusunu alır. İnsanları derler toparlar onlara giyecekler alır. Kendilerinden utanmalarını istemez yoksulluktan dolayı , asıl utanması gerekenler piyonları olarak gördükleri bu insanları çürümeye terk eden beceriksiz satranç oyuncularınıdır . Çocukları sevindirir Vasili onlar bu kırık dökük hikayeye büyümesin diye. Ne kolaydır sevindirmek çocukları bir şeker ile : “ **...daha gelin , der demez , çocukların ellerini açarak birbirlerinin üstüne binerek koşuştuklarını gördü.**” (Karıncanın Su İçtiği, Kemal, 101) . Oysa çocukların yaşadıkları bunca şeye sebep olan yetişkinler hala doyumszurlar. Ne ilginçtir ki doyamadıkları şey savaştır, insan etidir ve susadıkları kandır. Çocuklar bundan habersiz büyümek isterler büyüdüklerinde bu canavarlardan bir farkları olmayacağını bilmeden.

Toparlanan insanlar yavaş yavaş suskunluklarını bozarlar ve adaya alışırlar . Nişancı Veli Vasili ile balık tutmaya çıkar. Nişancı Veli ne kadar usta bir balıkçı

olduğunu hatırlar adeta. Tekrar canlanır fosforu denizin ellerinde. Kadınlar kendi düzenlerini ve yuvalarını tekrar kurar. Evlerini sahiplenirler. Artık yabancılık duymazlar yattıkları yatağa ve uyurlar rahatça. Böylece uyum süreci kendini düzen kurma ve kalıcılığa teslim eder.

Uyum sürecini aşan ada sakinleri artık misafir olmaktan çıkarlar. Bu durgun deniz yuvaları olacaksa kendi düzenlerini kurmaları şarttır . Göç ve uyum süreci kadar zorlu olmasa da düzen kurmak kolay olmaz ama bu süreci göze almak daha kolaydır çünkü ada halkı büyük bir ailedir ve yalnızlık kendini dostluğa teslim eder.

Her ev kendi işleyişini kontrol eder. Kadınlar ev düzeninden sorumludur. Erkekler ise evi korumak ve ailesinin karnını doyurmakla sorumludur. İnsanlar her ne kadar daha yaşanabilir koşullarda olsalar da savaş sonrası toparlanmaya uğraşan bir ülkede yokluk kaçınılmazdır. Bu koşullarda doğrulmak için varolmayan bir şeyi tüketemeyecek olan halk var etmek zorundadır. Üretim kurulan yeni düzenin temeli olacaktır. Bu durumda insanlar için zevk ve sefadan yani dünyevi tutkulardan bahsedilemez, herkes bir amaç için yıkıntılardan kurtulup yeniden varolmak için çalışır. Aslında verilen emekler meyvelerini uzun zamanda alacağı için bu çabalar çocuklara miras kalacaktır. Çocuklarla büyüyen bu yeniden varoluş savaşı omuzları çökmüş bu insanları dimdik durmaya zorlayacaktır.

SONUÇ

Birey ailedir ve aile toplum. Aileleri yerle bir eden bir savaş toplumu da yok etmiştir. Kurtuluş savaşını veren bir halk yok olmama çılgınlıklarıyla çırpınırken sona eren savaş tekrar bir toplum olmak için , bir aile olmak için bir umut ışığıdır. Bir Ada Hikayesi üçlemesinde ortaya koyulan mübadele ve mübadele sonrası süreç de bu umut ışığının yeşillendiği bir dönemdir. İnsanlar uzun ve yorucu bir göç sürecini yaşarlar. Sefalet ve açlıkla boğuşurlar. Sonunda sahipsizliklerine bile isyan edemeyecek hale gelirler. Yaşayanlar ölür, ölmeyenler de ölüdür. Ardından getirildikleri yere alışma ve uyum sürecine girerler. Bu uyum sürecinde üçlemede olduğu gibi yardımcıları varsa daha rahat atlatırlar. Yeni vatanında da sahipsiz olanlar biraz daha eksilmeye mahkumdur. Uyum sürecinin bitmesiyle birlikte misafirlik de biter ve insanlar kendi düzenlerini kurmaya başlarlar. Göç, uyum ve düzen kurma halkın yaşadığı bir değişim sürecinin parçalarıdır. Bu değişim süreci de her yenileşme ya da değişme hareketi gibi sancılı bir süreçtir fakat sonu vardır ve sonunda oluşan düzen de her düzen gibi kendini koruyarak büyür ve ilerler.

Toplumun kendi düzenini kurması yeni bir karaktere bürünmesidir. Bu karakter kendine has özellikler taşır ve bu özellikler içinde bulunmuş değişim süreçlerinin bir sonucudur. Yaşanılan sürecin izleri her zaman kendini gösterecektir. Üçlemede ortaya koyulan geleneksel toplumsal yapıdır. Yardımlaşma ve paylaşım ön plandadır. Kadın arka plandayken erkek ön planda tutulur. Yaşar Kemal bir noktada bu yapıyı da kırar ve yeniden yapılanmayı anlatırken kadının toplumdaki yerini yüceltir . Savaşın ve

düşmanlığın insanları ne kadar yordüğünü ortaya koyar. Ayrımcılık sadece mutsuzluktur toplumlar için çünkü insanı can almak mutlu edemez eğer hala insansa. Toplumda barış ve eşitlik esas olmalıdır. Fark ayırım değil renk olmalıdır : **“Dünya binlerce kültürlü bir çiçek bahçesidir.Bu çiçek bahçesinden bir kültür yitecek olursa bir rengini, bir kokusunu yitirir.”** (Binbir Çiçekli Bahçe, Kemal, 265) . Çekilen acılar ortaktır :

“ Bir tek insan ne kadar acı çekerse bütün insanlar o kadar acı çekiyor demektir. Bir insanla birlikte bütün insanlık öldürülmüyor mu? Savaşa karşı savaşmak, öldürmeye karşı öldürmeden savaşmak bu toprakların yarattığı en güzel düşünce olmuştur.” (Fırat Suyu Kan Akıyor Baksana, Kemal, 245).

Toplumsal yapı savaş koşulları ile tekrar şekillenir. Sefalet, açlık , ölüm ve geride kalmışlık insanları ve dolayısıyla toplumu şekillendirir. Bu koşullarda insanların ve düzenin zaaflarından yararlanan fırsatçılar da olur . Fırsatçılığı erdem dürüstlüğü ise saflık sayan bu bakış açısı toplumun çarpık yönlerine bir gönderme niteliği taşır . Güç kavramı kendini gösterir ve küçük bir sömürü veya faydacılık döngüsü de kendini yapılandırır. Toplum tüm çarpıklıkları ve erdemleri ile tekrar doğar ve büyümeye başlar. Toplum yeni bir sürece girmiş olur. Sonuçta hayat bir süreçler zinciri olduğunu bir kez daha göstermiş olur .

Yaşar Kemal Bir Ada Hikayesi üçlemesiyle halkın yaşadığı dilsiz bir süreci dillendirmiştir. Bu eserlerde savaş ve savaş sonrası süreç anlatılır fakat tarih kitaplarından farklı olarak baş rol komutanların değil yıpranan halkındır. Güçler

SELEN YÜKSEL

D1129-055

savaşında güçsüz ve savunmasız bırakılmış halk kendi savaşını verir ek olarak. Mübadele bu savaşın küçük bir sahnesidir , adı koyulabilen bir sahnesi ama bu savaş her yıpranmış elde ve her nemli gözde defalarca sahnelenir. Bazı hikayeler hiç bitmez. Bu hikaye gibi defalarca anlatılır ve yaşanır.

KAYNAKÇA

Kemal, Yaşar . Fırat Suyu Kan Akıyor Baksana . İstanbul : Adam Yayıncılık; 1999

Kemal, Yaşar . Karıncanın Su İçtiği . İstanbul : Adam Yayıncılık; 2002

Kemal, Yaşar . Tanyeri Horozları . İstanbul : Yapı Kredi Yayınları; 2008

O5.01.2009 <www.yaşarkemal.net>

Özdemir,Emin . “Yaşar Kemal’in Dil Toprağı” .Yaşar Kemal Günleri, 21-22 Mayıs 1993,
Edebiyatçılar Derneği, s. 24-28.

Özkırımlı, Atilla. “ Yaşar Kemal” , Türk Edebiyatı Tarihi , 2, (2004): İnkılap Yayıncılık,
s.1328.

Kemal, Yaşar . Binbir Çiçekli Bahçe.İstanbul : Yapı Kredi Yayınları; 2009

Hasanoğlu, Alper. “ Göç Psikolojisi”. Basel Tıp Fakültesi Psikiyatri Polikliniği.
24.02.2010< <http://www.akildefteri-turkiye.com/arsivoku.asp?feox=88>>